

Negen portretten uit het grootste  
vluchtelingenkamp ter wereld

# Vluchte- lingen- stad



**BEN RAWLENCE**

De pers over *Vluchtelingenstad*

‘Een uitstekende inblik in ’s werelds grootste vluchtelingenkamp.’  
– Koert Lindijer in *NRC Handelsblad*

‘Uitmundend. Dit zijn verhalen die gehoord moeten worden.’  
– *The Observer*

‘Een ambitieus, moreel urgent boek.’  
– *The New York Times*

‘Een prachtig en ontroerend portret.’  
– *The New York Times Book Review*

‘Magistraal. Verrassend aan dit boek is de spanning. Het beschrijft de levens van mensen die vastzitten in zieltogende verveling, maar het leest als een thriller. Dit boek gaat net zozeer over ons als over de vluchtelingen die het beschrijft.’  
– *Los Angeles Times*

‘Rawlence’ belangrijkste wapenfeit is dat hij de bewoners van Dadaab bevrijd van de anonimiteit die aan het woord “vluchteling” kleeft, door de levens van negen mensen in het kamp diepgaand te beschrijven.’  
– *The Wall Street Journal*

‘Vol compassie en waardigheid.’  
– *Daily Telegraph*

‘Dit zijn aangrijpende verhalen.’  
– *Economist*

‘Rawlence schrijft prachtig, maar de mooie woorden leiden nooit af van de precisie van zijn verslag. Zijn doel is ervoor te zorgen dat verre levens ertoe doen, en daar slaagt hij in. Hij schrijft een vol en levendig verhaal.’  
– *The Times*

‘Als iemand het nog eens neerbuigend over “die vluchtelingen” heeft, laat ze dit boek lezen!’  
– *The Sunday Times*

BEN RAWLENCE

# VLUCHTELINGENSTAD

*Negen levens in het grootste  
vluchtelingenkamp ter wereld*



Omniboek

Nederlandse vertaling © Uitgeverij Omniboek – Utrecht, 2016  
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht  
www.omniboek.nl

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *City of Thorns* bij Portobello Books.  
Copyright © Ben Rawlence 2016

Vertaling Roelof Posthuma  
Omslagontwerp Suzan Beijer grafisch ontwerp  
Omslagbeeld Brendan Bannon photojournalist  
Vormgeving binnenwerk GBU media  
Copyright kaart I en II Leslie Robinson en Vera Bryce  
Copyright kaart III, IV, V en IV ter beschikking gesteld door de UNHCR, aangepast door M Rules  
Het motto is afkomstig uit John Steinbeck, *De druiven der gramschap*, vertaald door Alice Snijder, L.J. Veen Klassiek, 2016  
ISBN 9789401909105  
ISBN e-book 9789401909112  
NUR 320

Alle foto's zijn van de auteur, tenzij anders vermeld. De uitgever heeft getracht alle recht-hebbenden op copyright van fotomateriaal te achterhalen. Zij die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op deze rechten, verzoeken wij contact met ons op te nemen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, op-geslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopy-ing, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Voor de bewoners van Dadaab  
en voor Louise

'Dit is een misdaad die alle aanklachten te boven gaat. Dit is een leed dat door geen traan gesymboliseerd kan worden. Dit is een mislukking die al onze successen omvergooit.'

John Steinbeck, *De druiven der gramschap*

# Inhoud

Kaarten .....	8
Hoofdpersonen .....	14
Inleiding .....	16

## Deel I: Ma'a Lul – Hongersnood

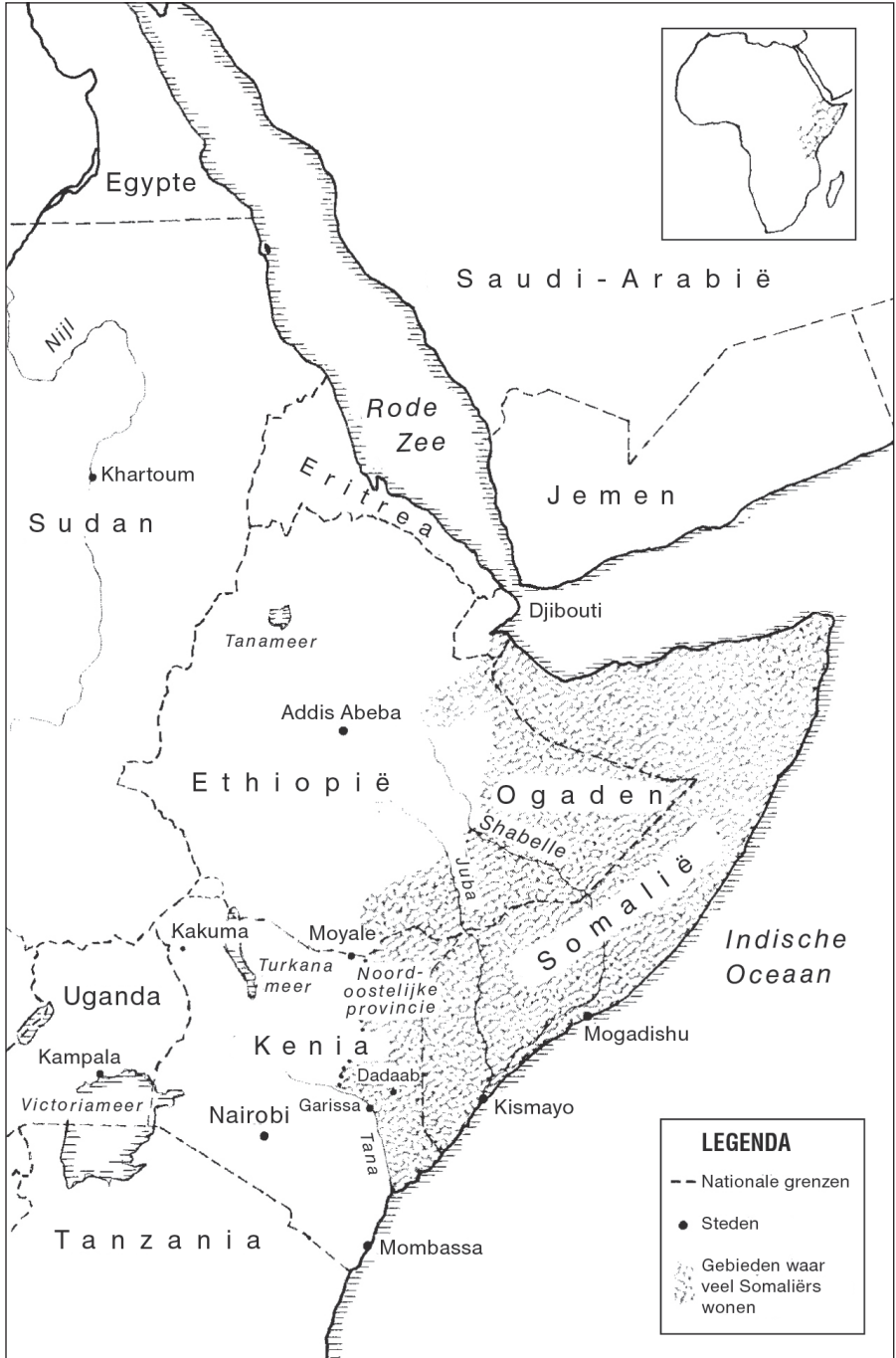
1. De Hoorn van Afrika .....	23
2. Guled .....	27
3. Maryam .....	35
4. Ifo .....	43
5. Nisho .....	55
6. Isha .....	65
7. Hawa Jube .....	69
8. Een vrijdag in Nairobi .....	75
9. Maidentrip .....	79
10. De stille mars .....	89
11. Muna en Monday .....	93
12. Live uit Dadaab .....	105
13. Billai .....	113

## Deel II: Rob – Regen

14. Ontvoering .....	125
15. Het Jubaland Initiatief .....	131
16. Tawane .....	135
17. Heldendag .....	143
18. Kheyro .....	151
19. Politie! Politie! .....	157
20. Nomaden in de stad .....	167
21. We zijn hier niet om oplossingen van buitenaf op te leggen .....	175
22. Y = al-Shabaab .....	179
23. Buufis .....	183
24. Grufor .....	189
25. In bed met de vijand .....	201

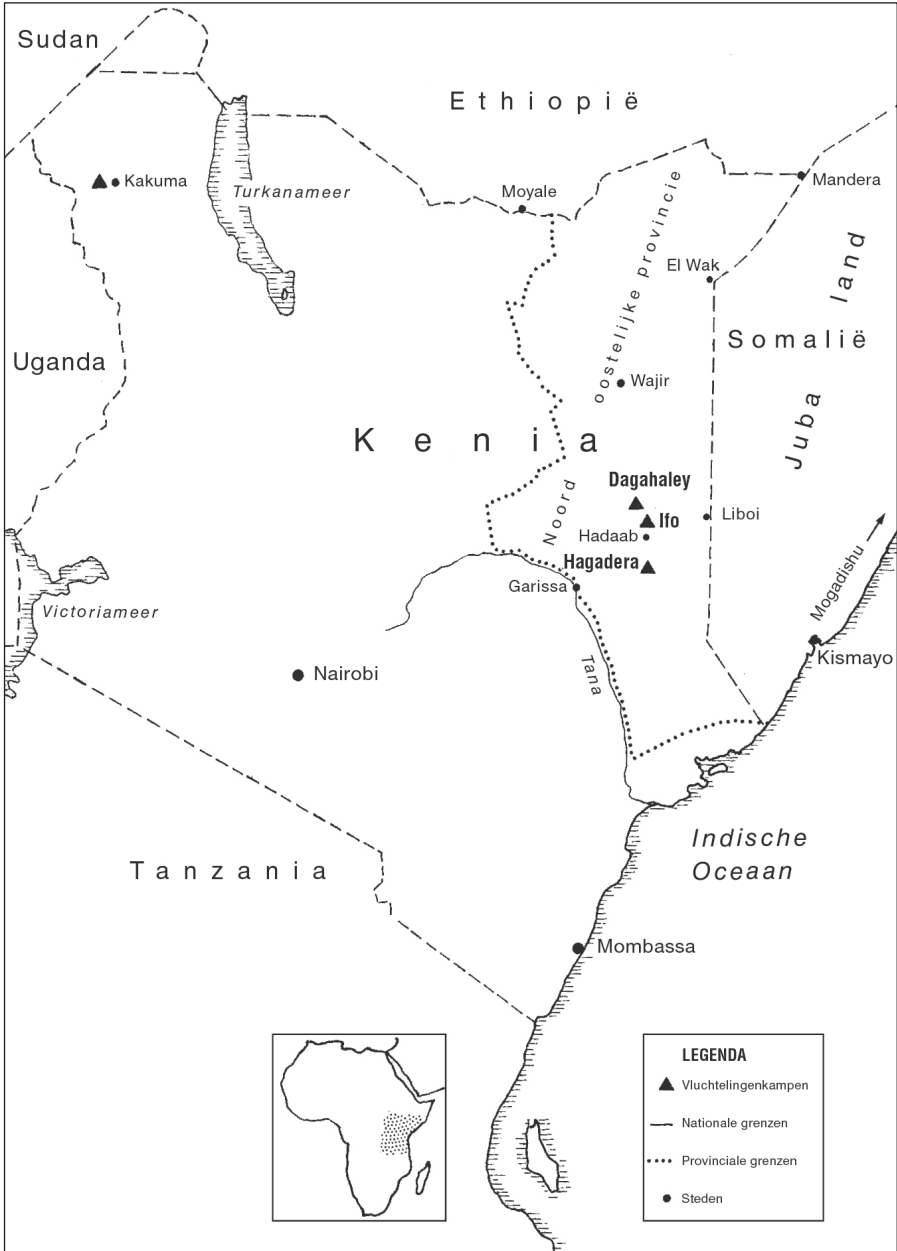
### Deel III: Guri – Thuis

26. Strafexpeditie! .....	211
27. Suikervlekken .....	217
28. Hoe je een leider wordt .....	225
29. Te veel voetbal .....	233
30. De nachtwakers .....	243
31. Suikeroompje .....	249
32. Italië, of sterven bij de poging .....	257
33. Wachten op de maan .....	263
34. Suikerfeest .....	271
35. Zonnemoeders .....	281
36. Kennis gaat nooit verloren .....	289
37. Welkom in Westgate .....	295
38. Westgate Twee .....	301
39. Lapdance met de VN .....	309
40. Een beter oord .....	317
Epiloog .....	330
Noten .....	333
Literatuur .....	346
Dankwoord .....	349

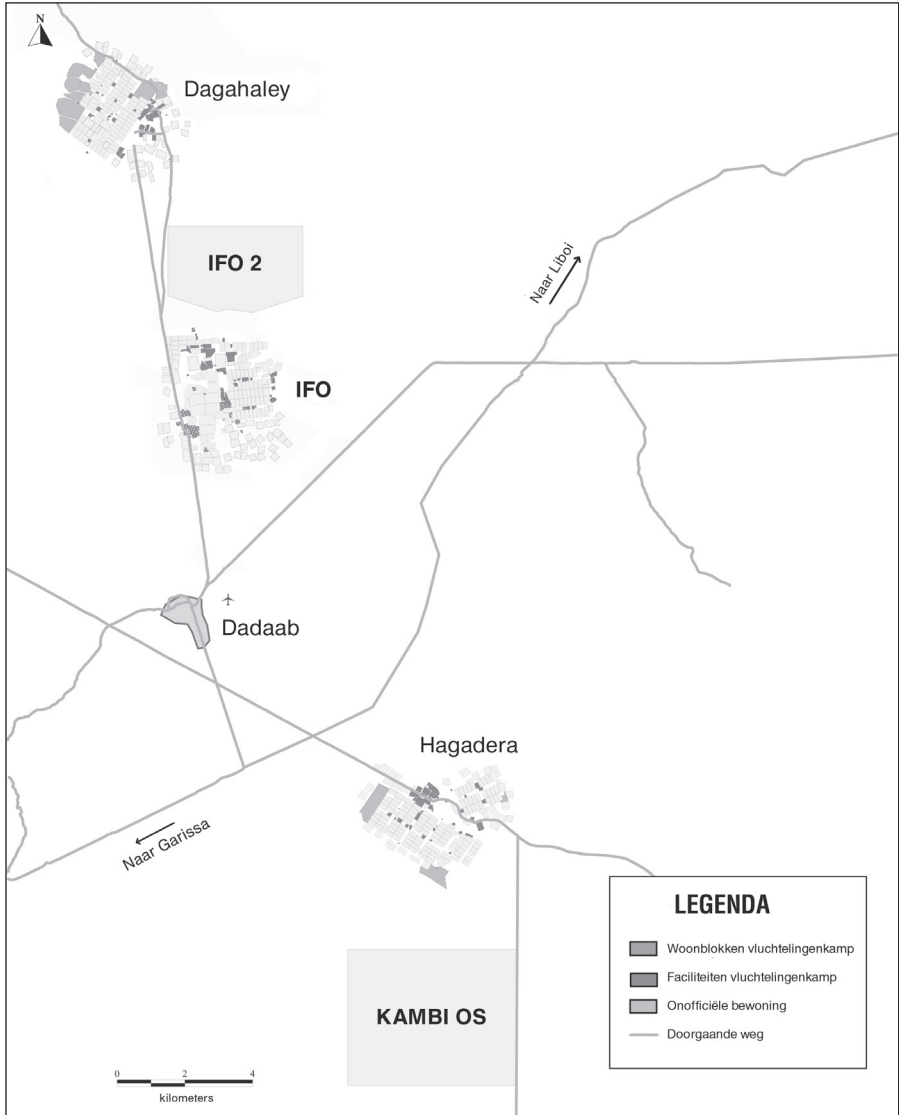


I. De Hoorn van Afrika

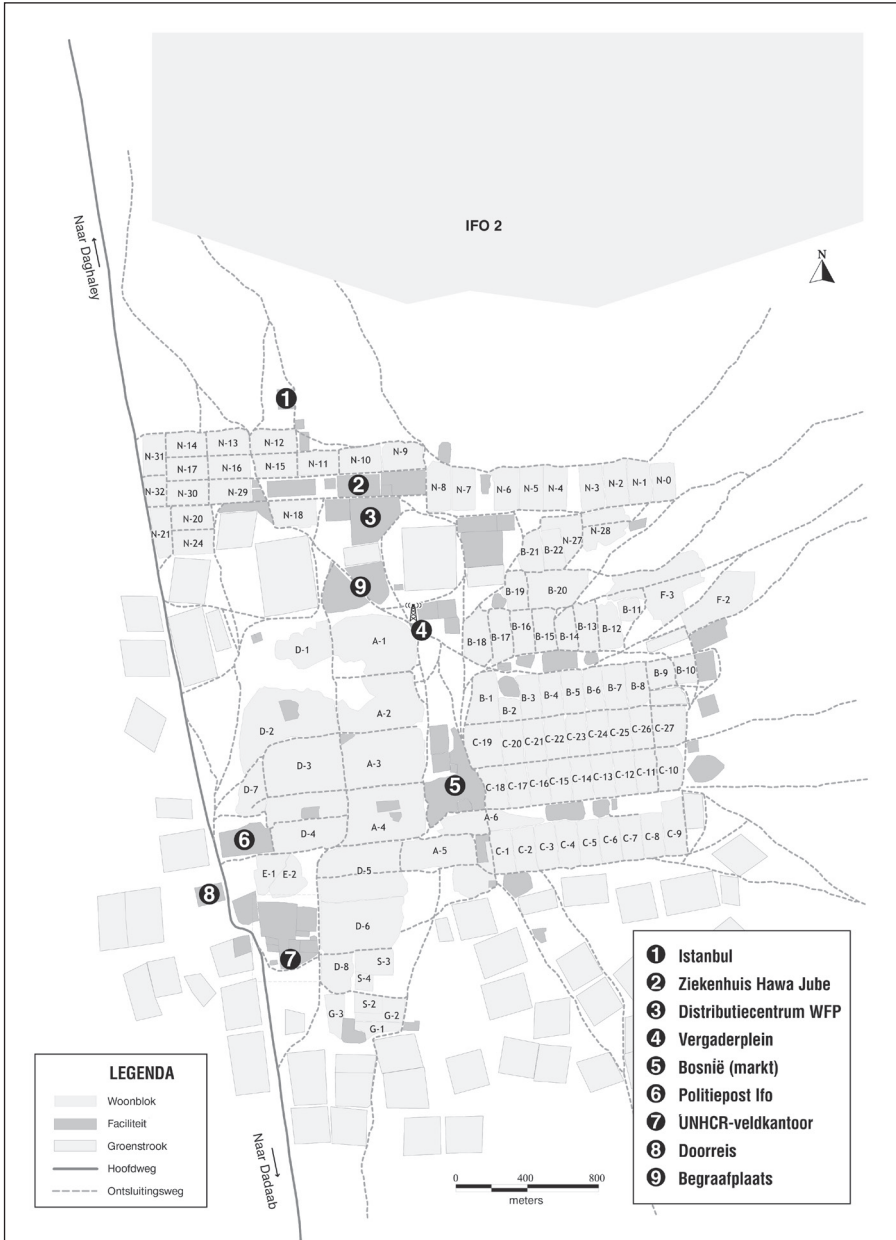




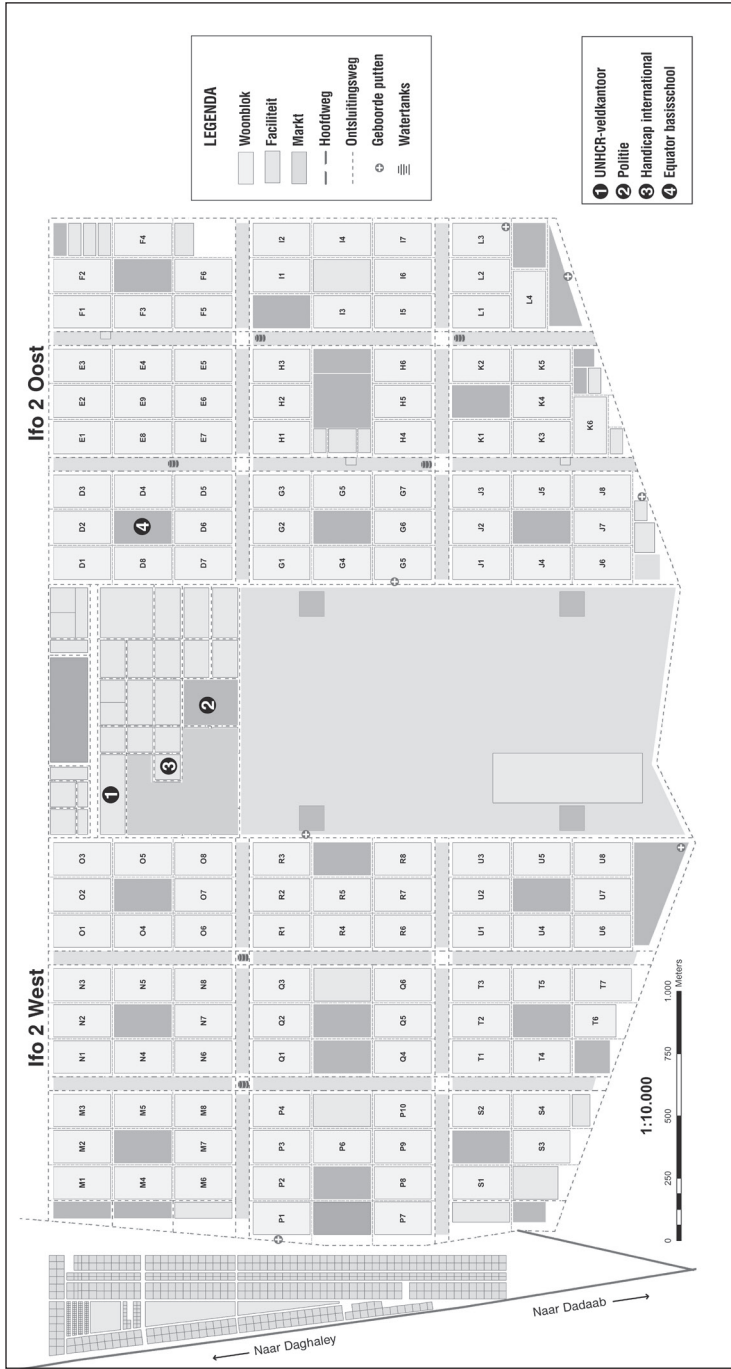
II. Grens tussen Kenia en Somalië



III. Vluchtelingenkampen in Dadaab (maart 2012)



IV. Vluchtelingenkamp Ifo (januari 2012)



V. Vluchtelingenkamp Ifo 2 (juni 2013)



VI. Vluchtelingenkamp Hagadera (januari 2012)

## Hoofdpersonen

- Ahmed (Gab) – echtgenoot van Isha, geboren rond 1970, kwam naar Dadaab nadat hun vee tijdens de droogte van 2011 was gestorven.
- Apshira – echtgenote en nicht van Tawane, geboren in Kenia in 1985, kwam in 2003 vrijwillig naar Dadaab om samen te leven met Tawane.
- Billai – echtgenote van Nisho, in 1995 in Zuid-Somalië geboren, vluchtte met haar familie voor de hongersnood van 2011 naar Dadaab.
- Christine – dochter van Muna en Monday, in 2011 in Dadaab geboren.
- Fish – vriend van Tawane en voorzitter van de sportvereniging in het kamp Hagadera, in 1984 in de buurt van Kismayo geboren, vluchtte in 1992 tijdens de burgeroorlog met zijn moeder naar Dadaab.
- Guled – echtgenoot van Maryam, in 1993 in Mogadishu geboren, vluchtte in 2010 voor al-Shabaab naar Dadaab.
- Idris – vader van Tawane, geboren rond 1950, kwam naar Dadaab nadat hij tijdens de burgeroorlog in 1991 twee zonen had verloren.
- Isha – echtgenote van Ahmed (Gab), rond 1970 geboren in Somalië, kwam tijdens de hongersnood van 2011 met haar vijf kinderen naar Dadaab.
- Kheyro – leerling, en later lerares in het kamp, kwam in 1992 op 2-jarige leeftijd naar Dadaab met haar moeder Rukia, op de vlucht voor de burgeroorlog.
- Mahat – dagloner op de markt en vriend van Nisho, verloor zijn vader tijdens de oorlog en kwam in 2008 op de leeftijd van 8 of 9 jaar met zijn moeder naar Dadaab.
- Maryam – echtgenote van Guled, geboren in 1992, volgde Guled in 2011 vanuit Mogadishu naar Dadaab.
- Monday – echtgenoot van Muna en voormalige ‘Lost Boy’, in 1981 geboren in Abiyei, Sudan, kwam in 2004 via verschillende vluchtelingenkampen in Ethiopië en Kenia naar Dadaab.
- Muna – echtgenote van Monday, in 1990 in Somalië geboren, kwam op de leeftijd van zes maanden met haar ouders in 1991 naar Dadaab, nadat het grootste deel van haar familie was vermoord.
- Nisho – sjouwer op de markt van Ifo en echtgenoot van Billai, in 1991 onderweg naar Dadaab geboren toen zijn ouders vluchtten voor het geweld van de burgeroorlog in Baidoa, Centraal-Somalië.

Professor Indha Dae (Witte Ogen) – handelaar en later journalist, werd op heel jonge leeftijd blind maar kreeg later het zicht weer terug, kwam op de leeftijd van 4 of 5 jaar naar Dadaab met zijn grootmoeder die in 1991 vluchtte voor het geweld.

Tawane – echtgenoot van Apshira, zakenman en jeugdleader, kwam in 1991 op 7-jarige leeftijd met zijn familie naar Dadaab, nadat zijn broers tijdens de burgeroorlog waren vermoord.

# Inleiding

**Witte Huis, Washington DC, 31 oktober 2014**

De leden van de Nationale Veiligheidsraad (NSC) zaten rond een grijze tafel in een grijze ruimte zonder ramen. Aan de muur foto's van een sportief ogende president Obama tijdens een recent bezoek aan Wales voor een NAVO-top. De aanwezige vertegenwoordigers van de afdeling Afrika waren een blanke man van middelbare leeftijd die enigszins achterover hing op zijn stoel, een jongeman in een strak gesneden nieuw pak die vooroverboog en naar zijn notitieblok keek, een kleine, blonde vrouw die tijdens de hele vergadering perfect stil zat met haar handen op schoot, zodat haar onaangedane gezicht boven het oppervlak van de tafel leek te zweven, en de chef van de afdeling, een goedgeklede vrouw in een tweed rok met bijpassende, dure bruine schoenen, die glimlachte, knikte en weinig zei, net als de anderen.

Ik was aanwezig om de NSC te informeren over Dadaab, een vluchtelingenkamp in het noorden van Kenia, dicht bij de grens met Somalië. Sinds 2008, toen al-Shabaab, een aan al-Qaida gelieerde militante groepering, de controle over het grootste deel van Somalië verwierf, vormt de Hoorn van Afrika de as van wat beleidsmakers graag de 'Boog van instabiliteit' noemen, die vanaf Mali in het westen via Boko Haram in Nigeria door Tsjaad, Darfur, Sudan, Zuid-Ethiopië en Somalië naar Jemen, Saudi-Arabië, Pakistan en Afghanistan in het oosten loopt. Het extremisme in Afrika is steeds hoger op de internationale agenda's komen te staan sinds de terroristische aanslagen er hand over hand toenamen. Twaalf maanden eerder had al-Shabaab een aanslag gepleegd op het winkelcentrum Westgate in de Keniaanse hoofdstad Nairobi. En zes maanden na onze bijeenkomst zou al-Shabaab opnieuw de krantenkoppen halen met de moordpartij op 148 studenten van het Garissa University College in het noorden van het land. Na beide aanslagen beweerde de Keniaanse overheid dat de schutters uit Dadaab kwamen en zwoer de regering het vluchtelingenkamp te zullen sluiten, omdat het 'een broedplaats van terroristen' zou zijn. De NSC wilde in feite weten of dat ook mijn ervaring was. De VS is de belangrijkste financier van het kamp.

Ik had de voorafgaande drie jaar onderzoek gedaan naar de levens van bewo-



ners van het kamp, en vijf jaar daarvoor reportages gemaakt over de mensenrechtensituatie aldaar. Hoe moest ik de vele gezichten van die stad beschrijven voor mensen die daar nog nooit waren geweest? De term ‘vluchtelingenkamp’ is misleidend. Dadaab werd in 1992 opgericht voor de opvang van 90.000 vluchtelingen uit de Somalische burgeroorlog. Begin 2016 bestaat het kamp 25 jaar en wonen er bijna een half miljoen mensen, een stedelijk gebied van de omvang van New Orleans, Den Haag of Zürich dat nergens op de officiële kaarten te vinden is. Ik probeerde de vertegenwoordigers van de NSC iets uit te leggen van mijn eigen verbazing over deze bruisende sloppenmetropool met bioscopen, voetbalcompetities, hotels en ziekenhuizen, en te benadrukken dat, anders dan ze misschien zouden verwachten, een groot deel van de vluchtelingen extreem pro-Amerikaans is. Ik vertelde dat de Keniaanse veiligheidstroepen, gesteund met geld, wapens en training uit de Verenigde Staten en Engeland, de zaken verkeerd aanpakten door vluchtelingen op te pakken, te verkrachten en af te persen en ze aan te sporen terug te keren naar het door oorlogsgeweld verscheurde Somalië. Ik voelde echter dat er niet echt naar me geluisterd werd. Wat ik van hen vroeg, was dat ze de stereotypen waarmee ze hun leven lang hadden geleefd naast zich neer zouden leggen en alles zouden negeren wat ze via briefings en de media te horen kregen.

Mijn vrienden, de vluchtelingen in het kamp, waren zo opgetogen geweest toen ze hoorden dat ik naar het Witte Huis zou gaan! En daar stond ik nu te haken met mijn voornemen om mijn invloed uit te oefenen in het epicentrum van de Amerikaanse beleidsindustrie. De vluchtelingen, die hun leven lang op de magere rantsoenen van de Verenigde Naties hadden geleefd, die door NGO's waren opgeleid en onderworpen waren aan workshops over democratie, de verhouding tussen de geslachten en campagnes tegen genitale verminking bij vrouwen, koesterden bijzonder rooskleurige illusies omtrent de ruimhartigheid van de internationale gemeenschap. Ze mochten het kamp niet verlaten en kregen geen toestemming om te werken, maar, zo geloofden ze, als de mensen maar eenmaal op de hoogte werden gebracht van hun nood, zou de wereld in actie komen en helpen een einde te maken aan de slepende situatie die hen generaties lang opgesloten hield in de kampen, de openluchtgevangnissen in de woestijn, waar hun kinderen en kleinkinderen waren geboren. Maar de vertegenwoordigers in de grijze kamer zagen de wereld maar vanuit één gezichtspunt.

‘Als het waar is wat u zegt,’ zei de jongeman in het strak gesneden pak, ‘waar komt dat taaie verzet van Dadaab dan zo lang vandaan?’ Hij wilde weten waarom alle jongemannen in het kamp zich niet bij al-Shabaab hadden aangesloten.

Ik had die vraag ooit zelf een keer gesteld. Ik dacht aan Nisho, de jongeman die als sjouwer op de markt werkt, en zijn gezicht dat tot een verachtelijke grimas vertrok toen hij tijdens een interview weg beende nadat ik hem had gevraagd waarom hij zich niet bij de extremisten had aangesloten: ze betaalden immers goed en hij was arm. Alleen al het stellen van de vraag was een grove belediging. Voor hem, en voor alle vluchtelingen die hij kende, was al-Shabaab een bende krankzinnige, moorddadige criminelen. Ik dacht aan de voormalige kindsoldaat Guled en zo veel anderen die net als hij naar het kamp waren gevlucht om aan de extremisten te ontsnappen, niet om zich bij hen aan te sluiten.

Maar de jonge ambtenaar van de nsc hield vol: ‘Het beeld dat u schetst: verlies van identiteit, geen werk, een vijandige politieke omgeving, verslechterende omstandigheden... dat klinkt naar de voorwaarden voor radicalisering...’ In het kader van de discussie leek er slechts plaats voor twee soorten jonge mensen: terroristen en degenen die het risico liepen om dat te worden.

‘Armoede leidt niet noodzakelijkerwijs tot extremisme,’ zei ik. Voor mijn geestesoog zag ik de beelden van trotse imams die hun tradities tegen de moorddadige corruptie daarvan verdedigden; van de vastberaden jeugdleider Tawane, die zijn leven op het spel zette om de vluchtelingen hulp te bieden toen de hulporganisaties zich terugtrokken uit vrees voor ontvoering; van Kheyro, die voor een schijntje in het kamp werkte om de kinderen les te geven; van professor Witte Ogen die zijn verslagen via de kampradio uitzond. Hoe kon ik hun reusachtige waardigheid, hun moed en onafhankelijkheid van geest overbrengen als ze in de hoofden van de ambtenaren alleen potentiële terroristen waren?

‘Goed, goed,’ zei de chef. Er werden verder geen vragen meer gesteld en de bijeenkomst werd vroegtijdig afgesloten. Ik was in de val gelopen van de vooruitstrevende lobbyist: als de jeugd geen gevaar liep te radicaliseren, hoefde de nsc zich misschien helemaal geen zorgen te maken over Dadaab. De vluchtelingen konden rustig vergeten worden. Deze houding van de kant van de overheid heeft een vals debat opgeleverd: zowel degenen die voor als zij die tegen de oorlog tegen het terrorisme zijn, moeten hun argumenten zoeken op het terrein van de radicalisering, alsof dat de enige keus is voor jonge, arme moslims.

Buiten was het bitter koud. Aan de achterkant van het Witte Huis waren de balustrades van de twee witte trapopgangen bedekt met zwarte draperieën en een reusachtige opblaasbare pompoen deinde boven het licht glooiende gazon. De First Lady bereidde een ontvangst voor. Boven mijn hoofd vloog een helikopter met haar echtgenoot over de daken. Ooit had ik hier deel van uitgemaakt, had ik aan de tafel gezeten, het kerstdiner gedeeld en de verhalen gehoord. Nu ik

vanaf het trottoir van Pennsylvania Avenue opkeek naar zijn helikopter, was hij even ver van mij verwijderd als het zand van het vluchtelingenkamp. De vluchtelingen die hun heil zochten in het land van zijn voorouders zagen zichzelf als onderdeel van zijn verhaal, maar de machtigste man op aarde was evenmin als alle anderen in staat om de kwetsbaarste mensen op aarde te helpen. Zijn land wilde de Somaliërs in ballingschap niet opnemen, althans niet in betekenisvolle aantallen, net zomin als vrijwel alle andere landen.

In een tijd dat er meer vluchtelingen zijn dan ooit, heeft de rijke wereld hun de rug toegedraaid. Onze mythen en religies zijn doortrokken van het verhaal van de ballingschap, maar wij slagen er niet in om de levende voorbeelden van die omstandigheden als volwaardige mensen te beschouwen. In plaats daarvan worden degenen die voor de oorlogen van de eenentwintigste eeuw in Syrië, Irak, Afghanistan, Somalië en elders op de vlucht slaan, vooral gezien als een potentiële vijfde colonne, een bedreiging. Elk jaar worden er veel te weinig vluchtelingen officieel erkend door de Verenigde Naties en als asielzoekers opgevangen door andere landen. Duizenden moeten in plaats daarvan hun toevlucht nemen tot illegale routes en mensensmokkelaars betalen voor een plaats in een boot, of gaten in hekken knippen om er heimelijk door te kruipen. Ik kan meevoelen met de jonge ambtenaar van de NSC die er moeite mee heeft om de houding van de vluchteling te begrijpen. Het is een mirakel dat zo veel van hen níét voor het martelaarschap kiezen, maar liever op zee omkomen terwijl ze proberen een ander leven te veroveren. Maar ook zij vormen een kleine minderheid. Miljoenen anderen, de overgrote meerderheid, blijven in de kampen en wij betalen via onze belastingafdracht aan de Verenigde Naties miljarden dollars om hen daar te houden. In Dadaab betekent het: betalen voor scholen, ziekenhuizen en de 8000 ton voedsel die elke maand midden in de bloedhete woestijn wordt afgeleverd om iedereen te eten te geven.

Dit boek biedt de lezer een blik in de vreemde gevangeniswereld van het kampleven door de ogen van degenen die mij in hun wereld toelieten en hun verhalen met mij deelden. Niemand wil toegeven dat het tijdelijke kamp van Dadaab permanent is geworden: de Keniaanse overheid als gastheer niet, de VN niet die ervoor moet betalen, en de vluchtelingen niet die er moeten wonen. Het is een paradox die de situatie instabiel maakt. Gevangen tussen de voortslepende oorlog in Somalië en een wereld die hen niet wil ontvangen, kunnen de vluchtelingen in het kamp alleen overleven door zich een leven elders voor te stellen. Het is onthutsend: verleden, heden en toekomst bieden geen van alle een veilige plaats voor het gemoed om op adem te komen. Leven in deze stad van doornen

betekent niet alleen fysiek maar ook mentaal opgesloten zijn, met gedachten die voortdurend heen en weer schieten tussen onmogelijke dromen en een nachtmerrieachtige realiteit. Kortom, als je hiernaartoe gaat, moet je volstrekt wanhopig zijn.

# DEEL I

*Ma'a Lul – Hongersnood*



## De Hoorn van Afrika

Er was tweeënhalf jaar lang nauwelijks regen gevallen in de woongebieden van de Somaliërs. Van de speerpunt van Kaap Guardafui, de eigenlijke Hoorn van Afrika, gericht op de buik van Jemen, tot de heuvels van Ethiopië in het westen en de vlakten van Kenia in het zuiden was het jaar 2010 droog. De nomaden en de boeren zagen de wolken vanaf de Indische Oceaan over de rode vlakten en de gele heuvels naar het oosten trekken, maar er viel geen regen. Ze zagen hun dieren verzwakken en hun gewassen vechten om onder het gewicht van het stof overeind te blijven, en ze begonnen zich zorgen te maken.

Er zijn hier drie seizoenen: *Hagar*, *Jiilaal* en *Gu*. De *Hagar* is het seizoen van de wind, van mei tot september, wanneer de moessons boven de Indische Oceaan met de klok mee blazen en het koele water van de zuidelijke zeeën langs de kust van Oost-Afrika, via de Arabische Zee, Iran en Pakistan naar Bombay stuwten, langs de aloude handelsroute van de Swahili. Zeker vanaf 1000 v.Chr. zeilden de dhows in maart in oostelijke richting, om in september terug te keren, dan op de stroming tegen de klok in, die het inmiddels opgewarmde water weer naar het zuiden voert. Met de moesson mee lag India op slechts drie weken varen vanaf de kust van Somalië. Ertegenin kon de reis wel drie maanden duren en liep die vaak fataal af. Duizenden kilometers van de havens van Bosaso, Mogadishu en Kismayo kent de handel in het binnenland van de Hoorn van Afrika nog altijd het ritme van deze natuurfenomenen.

Ooit, toen het klimaat nog voorspelbaar was, eindigde de *Hagar* met de korte regens, *Deyr*, in oktober, die vervolgens plaatsmaakten voor de geleidelijke toename van de hitte en het stof van *Jiilaal*, het droge seizoen. Als God het wilde, zou de hitte steeds groter en vochtiger worden, totdat de zegen van het regenseizoen aanbrak, van maart tot mei: *Gu*. Dan zouden de doornbomen onmiddellijk helder groen verkleuren, zou er van de ene op de andere dag een lichte waas van gras op het zand verschijnen en zouden de kamelen en geiten van de nomaden zich dik kunnen eten.

Soms bleef de *Gu* uit, waardoor de hitte die groter en groter werd, nergens naartoe kon. Wanneer dan het windseizoen weer begon, zweepde de *Hagar* het

uitgedroogde zand op tot kleine tornado's die een eigen leven leidden en overal in doordrongen. De huid van de dieren verschrompelde dan en de nomaden keken bezorgd naar de hemel, bang voor de *abaar*, de droogte. Soms bleef de Gu meer dan een jaar uit, en dat voorspelde gewoonlijk moeilijkheden. In dit deel van de wereld, waar de mens een zo precare strijd met de natuur moet leveren om te overleven, zijn hongersnood en oorlog altijd samengegaan. De Gu was nu twee jaar uitgebleven en de korte regens waren gevaarlijk laat.

Onder de blakende hemel werden de mensen onrustig. Op het platteland leverde de grond niets op en dus hadden de bewoners hun heersers niets te bieden aan schattingen en belastingen. In het grootste deel van zuidelijk Centraal-Somalië waren de islamistische extremisten van al-Shabaab die heersers, en zij hadden alle belastingen die ze konden krijgen nodig ter bekostiging van hun 'grote oorlog' waarmee ze de in hun ogen ongelovige en door de Verenigde Naties gesteunde regering uit Mogadishu de zee in wilden drijven. Milities plukten vrachtwagens vol mannen van hun boerderijen en dwongen hen naar het slagveld te gaan, terwijl de magere oogsten als *Zakaht* in beslag werden genomen: bijdragen aan hun heilige oorlog. Het gevolg was dat de bevolking honger ging lijden.

Om de zaak nog erger te maken, had al-Shabaab alle voedselhulp waarop het logo van de Verenigde Staten te zien was, in de ban gedaan en het Wereld Voedselprogramma verdreven uit de gebieden waar de extremisten de scepter zwaaiden. Tegelijkertijd stelde het Amerikaanse Office of Foreign Assets Control (OFAC, een afdeling van het Amerikaanse ministerie van Financiën, belast met het sanctiebeleid met betrekking tot buitenlandse tegoeden), sancties in tegen al-Shabaab. Het betekende celstraffen voor hulporganisaties die de extremisten betaalden om de bevolking humanitaire hulp te mogen verlenen, wat na 20 jaar oorlog de norm was geworden voor hulpverlening in Somalië. Ten slotte riskeerden de paar hulpschepen die nog uitvoeren een confrontatie met de beruchte piraten. En dus stond de bevolking van Somalië in wat de veiligheidsdiensten sinds het begin van de droogte twee jaar eerder een 'perfecte samenloop van omstandigheden' hadden genoemd, vrijwel zonder hulp voor een van de meest besproken noodsituaties ter wereld.

In de stad werd de 'slag om Mogadishu', zoals al-Shabaabs offensief bekendstond, straat na straat intenser, met loopgraven, scherpschutters en willekeurige mortierbeschietingen. De oorlogsinspanningen van de extremisten zogen alle mannen, voorraden en zelfs kinderen de strijd in, zoals de tornado's van de eeuwige Jiilaal het stof van de zon doorstooften vlakten in de lucht opzooeg en alles

een bruine tint gaf. De aanstaande tragedie zou zich in sepia voltrekken.

Na zo veel dood en verwoesting was het een wonder dat er nog mensen in het land achterbleven. Niemand kent de bevolkingscijfers van Somalië exact, maar de laatste 20 jaar is een derde tot de helft van de 6 tot 8 miljoen inwoners hun huizen ontvlucht. Meer dan 1,5 miljoen vluchtelingen verbleven in het buitenland, velen van hen in de kampen van Dadaab. De mensen die nog in Somalië woonden, hadden geen geld om met de bus te vluchten; anderen hadden bezittingen die beschermd moesten worden of konden geld aan de situatie verdienen, en weer anderen waren eenvoudig hun verstand kwijtgeraakt. Velen waren ook bang om het risico te nemen het onbekende tegemoet te gaan en hielden zich aan het adagium van 'beter kiezen voor de duivel die je kent'. Weer anderen waren zo gewend aan de roulette van de oorlog dat het eenvoudig het decor van hun leven was geworden. Guled was een van hen.



# Het verhaal van alle vluchtelingen die Europa nooit zullen bereiken

**Dadaab.** 'De hel op aarde.' 'Een kraamkamer voor terroristen.' 'Verboden gebied.' Zo, en in nog veel minder vleiende bewoordingen, wordt 's werelds grootste vluchtelingenkamp beschreven. De Keniaanse regering heeft besloten dat het kamp, met bijna een half miljoen inwoners de derde stad van het land, dicht moet. Maar voor de voornamelijk Somalische vluchtelingen die er wonen is het gewoon thuis. Voor sommigen al bijna vijftientwintig jaar.

Dit boek brengt deze vreemde en wanhopige plek tot leven door de verhalen te vertellen van negen mensen die er wonen. Bijvoorbeeld dat van Guled, een voormalige kindsoldaat die leeft voor voetbal. Dat van Nisho, die zijn bestaan bijeencharrelt en droomt van rijkdom. En dat van Keyro, die koste wat kost haar opleiding af wil maken. Een indringend boek, dat de situatie van vluchtelingen wereldwijd op pijnlijke wijze voelbaar maakt.

**BEN RAWLENCE** heeft jarenlang onderzoek gedaan in de Hoorn van Afrika voor Human Rights Watch. Zijn boek *Vluchtelingenstad* is een wereldwijde bestseller. Eerder schreef hij voor *The Guardian* en *The New York Times*.

'Een uitstekende inkijk in 's werelds grootste vluchtelingenkamp.'  
– Koert Lindijer in *NRC Handelsblad*

'Dit boek laat overtuigend zien dat de overgrote meerderheid van de vluchtelingen in de wereld nooit zelfs maar een boot of onze grenzen bereikt. Ze verblijven, net als de inwoners van Dadaab, in een oneindige spiraal van ellende en angst, ongewenst en grotendeels vergeten.'  
– *The New York Times Book Review*

